

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Δημοτικό τραγούδι: *[Της Δέσπως]*
(25 Δεκεμβρίου 1803)
(Κ.Ν.Α. Α΄ Λυκείου, σσ. 105-106)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Παραδείγματα ερωτήσεων ελεύθερης ανάπτυξης

1. α) Ποιο όνομα ακούγεται κατ' επανάληψη στο ποίημα;
β) Γιατί κατονομάζεται επώνυμα μόνο το συγκεκριμένο πρόσωπο;
2. Γιατί στο ποίημα δεν αναφέρεται κανένα άλλο χαρακτηριστικό της ηρωίδας παρά μόνον το όνομα της;
3. Πώς χαρακτηρίζετε το διάλογο της β' ενότητας και γιατί;
4. Πώς αντιμετωπίζει ο εχθρός τη Δέσπω στο λόγο του;
5. Πώς ανασκευάζει η Δέσπω την πρόταση και την επιχειρηματολογία του εχθρού;
6. Στην γ' ενότητα επαναλαμβάνεται ο διάλογος:
α) Ποιος έχει το λόγο;
β) Πώς ο λόγος γίνεται πράξη;
7. Στο ποίημα χρησιμοποιείται τρεις φορές σε διαφορετικές θέσεις η λέξη "σκλάβα". Με ποια άλλη λέξη του ποιήματος (εκφρασμένη ή εννοούμενη) παραβάλλεται και γιατί;
8. Πώς κρίνετε τη στάση και την πρόταση του αντιπάλου;
9. Ποια απήχηση πιστεύετε ότι μπορεί να είχε στην εποχή του το ποίημα αυτό;
10. Ποια μορφή ηρωισμού παρουσιάζεται στο ποίημα; Ποια σημασία έχει για την εποχή μας;

2.2. Παραδείγματα ερωτήσεων σύντομης απάντησης

1. Ποια ιστορικά γεγονότα προηγούνται του συγκεκριμένου περιστατικού που αφηγείται το ποίημα;
2. Ποια συμπεράσματα προκύπτουν από το συγκεκριμένο ποίημα ως προς το ρόλο του δημοτικού τραγουδιού στη διατήρηση της ιστορικής μνήμης;

3. Ποια στοιχεία από το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός εμπεριέχονται στο εξεταζόμενο τραγούδι;
4. Ποια εντύπωση δημιουργεί το άκουσμα των κύριων ονομάτων και των τοπωνυμίων;¹
5. α) Από ποια οπτική γωνία παρακολουθεί ο ποιητής τα συμβάντα;
β) Με ποιες αφηγηματικές τεχνικές τα εκθέτει;
6. α) Πώς εισάγει ο λαϊκός ποιητής τον αναγνώστη στο γεγονός;
β) Τι εντύπωση προκαλεί ο τρόπος αυτός;
7. Ποια εικόνα παρουσιάζουν οι τέσσερις πρώτοι στίχοι;
8. α) Ποιοι συνδιαλέγονται στους στίχους 6-9;
β) Ποιο είναι το περιεχόμενο του διαλόγου τους;
9. α) Πώς προσφωνούνται τα άτομα στο διάλογό τους;
β) Ποιες αντιθέσεις παρατηρείτε;
10. Ποιο είναι το “δρων” πρόσωπο στο στίχο 10;
11. α) Ποιο πρόσωπο πρωταγωνιστεί στους δύο τελευταίους στίχους;
β) Σε ποιους απευθύνεται;
12. Ποια είναι η πράξη που καθορίζει τον πρωταγωνιστή;
13. Ποιους εκφραστικούς τρόπους χρησιμοποιεί ο ανώνυμος δημιουργός στο ποίημα αυτό;
14. Τι παρατηρείτε ως προς το μέτρο των στίχων και την τομή;
15. Πώς χαρακτηρίζονται και από πού είναι επηρεασμένα τα ερωτήματα στο δεύτερο στίχο του ποιήματος;
16. Τι πετυχαίνει ο ποιητής με τα άστοχα ερωτήματα;
17. Γιατί, κατά τη γνώμη σας, και στους δώδεκα στίχους του ποιήματος χρησιμοποιούνται κυρίως ρήματα και ουσιαστικά με κυριολεκτική σημασία;
18. α) Σε ποιες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται στο ποίημα επίθετα και γιατί;
β) Σε ποιες περιπτώσεις η σημασία των λέξεων είναι μεταφορική;
17. Ποιες αρετές διακρίνετε στο τραγούδι, από άποψη μορφής και περιεχομένου;

¹ Δέσπω δυο φορές, Γιώργαινα, Σούλι δυο φορές, Κιάφα στον Δημουλά τον Πύργο.

2.3. Συνδυασμός ερωτήσεων σύντομης απάντησης και ελεύθερης ανάπτυξης

1. α) Σε πόσα επίπεδα διαρθρώνεται το ποιητικό υλικό;
β) Τι περιέχει το καθένα;²
2. α) Στην α' ενότητα τι είδους εικόνες επικρατούν;
β) Ποια προσδοκία του εκφράζει μέσα από αυτές ο άγνωστος ποιητής;
3. α) Ποια είναι η κεντρική ιδέα του ποιήματος;
β) Με ποιους τρόπους και με ποια μέσα την εκφράζει ο ποιητής;
4. α) Σε ποια εικόνα καταλήγει η ποιητική σκηνοθεσία;
β) Πώς σχετίζεται η εικόνα του τελευταίου στίχου με την εικόνα του πρώτου στίχου;
5. α) Πώς χαρακτηρίζετε την ηρώίδα από τα λόγια και τις πράξεις της;
β) Ποια στοιχεία αναδεικνύουν τη θυσία της και γιατί;

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. “Η λαϊκή μούσα ανυψώνει στο ποίημα τη Δέσπω σε περιωπή ακριτικού ήρωα”. Να βρείτε με ποια τυπικά γνωρίσματα της ακριτικής ποίησης επιτυγχάνεται αυτή η διαδικασία στο ποίημα.
2. Πώς ο ανώνυμος ποιητής διατηρεί στην ιστορική μνήμη με το τραγούδι αυτό ένα γεγονός της εθνικής μας ζωής;
3. Τι συμβολίζει στην ψυχή του αγωνιζόμενου έθνους η Δέσπω;
4. Ποιες εντυπώσεις σας δημιούργησε το ποίημα; Σας συγκίνησε ο ηρωισμός της Δέσπως; Να αναλύσετε την άποψή σας.

² Η άρθρωση του ποιητικού υλικού γίνεται σε τρία επάλληλα χρονικά διατεταγμένα επίπεδα: Στο πρώτο επίπεδο περιέχεται η θεματολογική παράθεση του γεγονότος (στ. 1-5), στο δεύτερο επίπεδο έχουμε το αγωνιστικό διάλογο και στο τρίτο επίπεδο έχουμε τη μεγάλη θυσία (στ. 10-12). Τ. Δελής (συνεργασία Νίκος Τσικής): *Ερμηνευτικά σχέδια κειμένων Νεοελληνικής Γραμματείας*, Gutenberg, 1993, Κ. 27, της *Δέσπως*, στ. 217-221].

4. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

1. Να αναζητήσετε δημοτικά τραγούδια που υμνούν το γυναικείο ηρωισμό και:
 - α) να γράψετε ένα δοκίμιο με τις παρατηρήσεις σας ως προς τα γεγονότα που τα ενέπνευσαν
 - β) να παραβάλετε σε ένα δοκίμιο έκτασης περίπου 200 λέξεων τις γυναικείες αυτές μορφές με αντίστοιχες γυναίκες από τον Όμηρο.
2. Να συγκρίνετε ως προς το θέμα και την τεχνική της παρουσίασής του την Ωδή του Ανδρέα Κάλβου “Εις Σούλι” με το συγκεκριμένο δημοτικό τραγούδι.

5. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΚΡΙΤΗΡΙΟΥ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Κριτήριο για ωριαία γραπτή δοκιμασία (45 λεπτά)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ

ΤΑΞΗ ΤΜΗΜΑ

ΜΑΘΗΜΑ: Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Δημοτικό τραγούδι: “Της Δέσπως”

ΗΜΕΡ/ΝΙΑ:

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ:

1. Ποια χαρακτηριστικά των δημοτικών τραγουδιών διαπιστώσατε στο συγκεκριμένο ποίημα;

.....
.....
.....

Μονάδες 4

2. Γιατί η ομώνυμη ηρωίδα ενέπνευσε στο λαϊκό δημιουργό το ποίημα αυτό;

.....
.....
.....

Μονάδες 4

3. Να βρείτε δύο εκφραστικά μέσα που μεταδίδουν το βαθύτερο νόημα του ποιήματος και να τα ερμηνεύσετε.

.....
.....
.....

Μονάδες 4

4. α) Ποια είναι η στάση της Δέσπως απέναντι στους εχθρούς και ποια των Αρβανιτών απέναντι στη Δέσπω;
β) Πώς δικαιολογείται η διαφορά;

.....
.....
.....

Μονάδες 4

5. Τι σας συγκίνησε περισσότερο στο ποίημα;

.....
.....
.....

Μονάδες 4